

Ohlédnutí za doc. MUDr. Jarmilou Drábkovou, CSc. (1934–2024)

S ohledem na zásadní a v plném významu slova mimořádný přínos doc. MUDr. Jarmily Drábkové, CSc., pro obor anesteziologie a intenzivní medicína (AIM) přinášíme po dohodě s vedoucím redaktorem časopisu několik osobních vzpomínek na její osobnost. Měl jsem možnost se s paní docentkou setkat osobně několik týdnů před jejím odchodem v nemocnici při příležitosti jejich 90. narozenin – přestože byla upoutána na lůžko, bylo zřejmé, že to nikterak negativně neovlivňuje její mentální aktivitu, čtení, práci s počítačem a mobilní komunikaci s okolím. Jinými slovy – její tempo a intelektuální „sharpness“ se ani náznakem nezdály být nižší, než jak jsme u ní byli zvyklí. Odkaz paní docentky směrem k současné i budoucí generaci lékařů oboru AIM není jen v rovině odborné, ale ve stejné míře, ne-li dokonce převažující – v rovině profesní a osobnostní. Její zapálení pro obor, bezprecedentně široký rozhled v celé medicíně a trvalá snaha sdílet své znalosti s odbornou komunitou mohou, resp. by měly sloužit jako vzor pro současnou, ale zejména pro nadcházející generaci anesteziologů. Pro mě osobně paní docentka takovým vzorem byla a vždy bude.

*prof. MUDr. Vladimír Černý, Ph.D., FCCM, FESAIC
předseda výboru ČSARIM*

MUDr. Michal Horáček, DEAA (Praha)

Dne 21. 9. 2024 v sobotu ráno jsme se na XXX. kongresu ČSARIM v Brně dověděli smutnou zprávu, že paní docentka Drábková předchozího dne po delší nemoci zemřela. Už nikdy ji nepotkáme, už nikomu z nás nezavolá a neuslyšíme její živý hlas, nevychrlí na nás nové informace, nápady a náměty, čím prospět oboru anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny a našim pacientům.

Po odborné stránce není nutné paní docentku představovat, její úspěchy a zásluhy nepochybně už připomněli a připomenou jiní a jiné, a proto dovolte ke vzpomínce na ni přispět několika osobními zážitky s ní.

Poprvé jsem paní docentku, tehdy ještě primářku, potkal hned v prvním ročníku studia medicíny. Učila nás tenkrát v rámci první pomoci o šoku. Zaujalo mě nejen neobvyklé nadšení, s nímž nám prvákům jako externistka přednášela, ale i jasné vysvětlení patofyziologie tohoto život ohrožujícího stavu. Proto jsem si, jakmile vyšla, koupil její učebnici Základy anesteziologie a později i Základy resuscitace. Obě knihy napsal pod jejím vedením kolektiv autorů, velmi často okresních primářů. Četl jsem je a podtrhával si v nich již během celého pregraduálního studia. Po nástupu do praxe jsem je pak studoval důkladně a podtrhával si dosud ještě nepodtrhané úseky, jejichž význam pro mě postupně s rostoucí praxí nabýval na důležitosti. Obě knihy mi tudíž velmi dobře posloužily v přípravách na první a potom i na druhou atestaci. Dnes je mám podtrhané skoro celé a dosud se k nim občas vracím, neboť stále používám některé myšlenkové mapy, jež jsem si z poznatků v nich obsažených vytvořil. Vedle Referátových výběrů z anesteziologie a resuscitace, které paní primářka rovněž pořádala, totiž jiná česky psaná literatura v té době neexistovala. Jsem přesvědčen, že z obou těchto knih a z Referátových výběrů vydávaných i v současnosti získala vzdělání celá moje generace anesteziologů a intenzivistů.

Po absolvování lékařské fakulty jsem nastoupil u Záchrané služby Praha, protože její součástí tehdy bylo i lůžkové oddělení s hyperbarickou komorou v nemocnici na Strahově. Paní primářka byla jeho přednostkou a já jsem chtěl pracovat pod jejím vedením. Do práce jsem ze Smíchova mohl jezdit lanovkou na Petřín a procházkou kolem hvězdárny přes růžový sad

dojíždět do nemocnice. Bylo to velmi příjemné, zejména v létě. Pracovali jsme od 7:30, kdežto hlášení začínalo až v 8 hodin přesně, přičemž bylo dobré o svých pacientech již něco vědět. Bylo nemyslitelné se na hlášení opozdit, byť jen o jedinou minutu. V tom případě dokázala být paní primářka velmi „stiff“, bezpečnější a lepší bylo včas se telefonicky omluvit a dorazit až po hlášení. Na druhou stranu nám paní primářka umožňovala, pokud poměry na oddělení dovolily, před službou zmizet na tzv. „nákup“, obstarat si jídlo do služby nebo si něco vyřídit. V malé strahovské nemocnici totiž žádný obchod ani jídelna nebyly a nutričně definovaná tekutá výživa, kterou v kuchyňce mixovala paní Hana, byla pochopitelně určena jen pacientům.

V roce 1991 jsme celé strahovské oddělení přestěhovali do Nemocnice neodkladné péče na Malvazinkách, kterou Záchraná služba získala coby své lůžkové oddělení. Jednou z výhod bylo, že jsme již nemuseli bedlivě sledovat tlak, a tedy zásobu kyslíku, protože na Malvazinkách byla centrální stanice, kdežto na Strahově před nemocnicí parkovaly dva velké návěsy s kyslíkem. Pokud zásoba plynu v jednom docházela, bylo potřeba návěsy přepnout. Velmi často to vycházelo na půlnoc. Manipulace s velkým klíčem, venku a mnohdy ve tmě byla sice úkolem sanitáře (i já jsem to jednou v šestém ročníku jako sanitář samostatně dělal), ale úkolem lékaře bylo vydat pokyn včas.

Pokud paní primářka sloužila víkend, zvláště v létě, když bylo hezky, objevovala se pravidelně v pátek brzy odpoledne na lékařském pokoji s tím, že

už nás hledat nebude. Víkendové i všední služby jsme ponejvíce sloužili ve dvou, takže paní primářka nám mladším při začátku vždy vydala pokyny, co je třeba u pacientů udělat, zajistit, vytelefonovat apod. Poté odešla do svého pokoje, odkud se ihned začalo ozývat staccato psacího stroje. Když jsme zadané úkoly právě splnili, staccato jakoby zázrakem utichlo a ona se vynořila jako duch, zkontrolovala stav a zadala úkoly nové. O půlnoci, kdy se nám již únavou zavíraly oči, zase přišla a řekla, teď si vše probereme a vysvětlíme. My jsme potom někdy v jednu, ve dvě hodiny padli do postelí, načež jsme ráno zjistili, že v noci byl příjem, k němuž nás nevbudila, protože nepotřebovala. Ačkoliv my jsme po takové službě vstávali poněkud nevyspalí, unavení a pomačkaní, paní primářka vypadala jako by „právě dočetla ranní Timesy“, jak to trefně charakterizovala jedna kolegyně. Mnozí z nás jsme rovněž sloužili na záchrance, jenže jednu dobu nám bylo zakázáno v noci jezdit a ráno přijít na oddělení. Báli jsme se proto přivést pacienta v noci na Malvazinky, jelikož z pokoje paní primářky bylo bezvadně vidět na vstup do nemocnice. Světlo v jejím pokoji totiž vždy svítilo a psací stroj bylo slyšet dlouho do noci a brzy ráno znovu.

Velmi rád vzpomínám též na zahraniční cesty, které jsem s paní primářkou absolvoval. Na první jsme vyrazili žigulíkem mých rodičů v březnu 1990 do Bruselu na kongres ISICEM. Byla to moje druhá nebo třetí cesta na Západ, proto jsem dychtil vidět co nejvíce. Navrhnul jsem jí tudíž, abychom vyrazili z Prahy již v sobotu ráno a pomalu projeli Německem přes Norimberk, Würzburg, údolí Rýna, Cáchy tak, abychom stihli přijet do Bruselu v pondělí k večeru na slavnostní zahájení na bruselské radnici. Měli jsme tenkrát minimum peněz, a proto jsme cestou spali v autě. Po kongresu (v jeho průběhu jsme našťáště měli zajištěn hotel) jsme se zase vydali domů přes Antverpy, Bruggy, Lucemburk a Ardeny. Vrátili jsme se v neděli večer a v pondělí hned zase do práce. Podobných cest jsme spolu absolvovali ještě několik.

Na paní primářku a docentku budu vždy vzpomínat, protože mě přivedla k oboru anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny již na fakultě, byla mou první přednostkou a největší učitelkou. Považuji se a jsem hrdý, že jsem mohl být jejím žákem.

prof. MUDr. Karel Cvachovec, CSc., MBA (Praha)

Je jen málo osobností naší medicíny, které tak významně formovaly obor svého působení, jako paní docentka MUDr. Jarmila Drábková, CSc. Poznal jsem ji před půl stoletím. S obdivem jsem vnímal šíři jejího zájmu a neúnavnou snahu navýšit úroveň poznání i léčebné praxe. V našem oboru ji oprávněně považujeme za svoji ikonu. Anesteziologii se začala věnovat ještě jako lékařka atestovaná v oboru gynekologie a porodnictví. Na počátku sedmdesátých let se odborné činnosti anesteziologů rozšířily i o péči o kriticky nemocné a docentka Drábková se posléze tímto směrem důsledně zaměřila. Pochopila i nutnost vnitřní konsolidace oboru. Při vzdělávání i budování povědomí sounáležitosti všech anesteziologů se zapojila do spolkové činnosti. Ve výborech a komisích národní, federální a posléze i české společnosti anesteziologie a resuscitace, posléze i s přídatkem „a intenzivní medicíny“ pracovala více než půl století! Její opakované zvolení do funkcí bylo nejlepším vizitkou úcty a odborné autority, které se oprávněně těšila. Neúnavná pedagogická i publikační činnost byla zaměřena jak na lékaře, tak i na nelékařský personál – na sestry. I ony jí vnímaly jako učitelku, mentorku i důsledného advokáta svých profesních zájmů. Docentka Drábková

neúnavně psala, přednášela a na současné úrovni anesteziologie i intenzivní medicíny v tuzemsku má svoji nepopiratelnou zásluhu. Nelze nezmínit její několik desetiletí trvající působení odborné redaktorky Referátového výběru z anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny. V minulosti, kdy informační zdroje byly vzácně dostupné a kontakt s odbornými publikacemi ze západní Evropy i zámoří obtížný, sehrálo toto periodikum jedinečnou roli. Vývoj intenzivní medicíny přinesl nové problémy – přechod stonání do chronicity, nově vznikající nozologické jednotky. I zde docentka Drábková vystihla trend vývoje a zaměřila se tímto směrem, nejenom v praktické rovině. Je spoluautorkou první tuzemské monografie věnované následné intenzivní péči. I v tomto zůstává nadále průkopnicí. Respekt a odborná autorita, které se docentka Drábková těšila, není omezena jen na vlastní obor. Vždy vnímala nutnost mezioborového i mezidisciplinárního přesahu. To uskutečňovala jak v rámci ČLS JEP, tak i na půdě ČLK, kde se dlouhodobě podílela na činnosti Etické komise. Za svoji profesní, pedagogickou i publikační činnost zaslouženě získala mnoho ocenění: čestné členství ČSARIM obdržela v roce 1997, dále čestné členství v České společnosti intenzivní medicíny (2008), čestné členství v České společnosti urgentní medicíny (2013) a čestné členství ČLS JEP v roce 2014. Dále v roce 1984 získala čestnou medaili ČLS JEP a zlatou medaili v roce 2014. Stala se Rytířkou českého lékařského stavu. V roce 2020 jí byla udělena nejvyšší ocenění ČLS JEP – Cena Jana Evangelisty Purkyně. Zůstává jedinečnou a neopakovatelnou osobností nejen oboru Anesteziologie a intenzivní medicína, ale celé české medicíny. Osobností, které si vážíme a máme jí v úctě.

prof. MUDr. Pavel Ševčík, CSc. (Ostrava)

Se jménem Jarmila Drábková jsem se poprvé setkal koncem sedmdesátých let minulého století, kdy jsem krátce po promoci nastoupil na základní vojenskou službu a na cestu do kasáren jsem si pořídil skriptu Ošetřovatelská péče v anesteziologii, resuscitaci a intenzivní péči. První díl těchto skript věnovaný anesteziologii napsala paní primářka Drábková. Skript byla určena primárně sestrám pro postgraduální studium ARIP, nicméně byla koncipována tak, že se z ní rádi učili tehdejší mladí lékaři. Tak se pro mě primářka Drábková stala pojmem.

O několik let později jsem paní primářku začal vídat, a to jako brilantní přednášející, na prvních odborných akcích našeho oboru, jichž jsem se mohl účastnit. Paní primářka se pro mě stala osobností. Od začátku 90. let jsem měl tu čest spolupracovat s paní primářkou, posléze paní docentkou, pravidelně na výborových schůzích ČSARIM. Vždy jsme obdivovali její encyklopedické znalosti z celé šíře medicíny, její zapálení pro novinky, její pedagogický um podložený dlouholetou neúnavnou praxí, její podněty pro práci naší odborné komunity. Byla učitelkou nejen nám, lékařům, ale i sestrám našeho oboru. Projevovala sestrám náležitý respekt, sestry jí s velkou úctou naslouchaly a obdivovaly ji.

Hned při prvním setkání, na němž mi paní primářka podala ruku, se mi vybavila knížka Dobře utajené housle Miroslava Horníčka a jeho pojem žena útých zápěstí.

Paní docentka Drábková představovala a představuje pro několik generací lékařů a sester první dámu české anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny. Loučíme se s ní se smutkem, obdivem a hlubokou úctou.